

STEFAN NIKOLAEV

НАЙ-ВЛИЯТЕЛНИТЕ ЖЕНИ В СВЕТА

БРОЙ 51 • ЮЛИ 2015 • ЦЕНА: 7 ЛВ.

Forbes

БЪЛГАРСКО ИЗДАНИЕ

THE GLOBAL
2000

НАЙ-ДОБРИТЕ И
НАЙ-ГОЛЕМИТЕ
КОМПАНИИ В
СВЕТА

VISA
СРЕЩУ КЕШ
ПЛАЩАНИЯТА

HONDA
СЕ УЧИ ДА ЛЕТИ

TAXIME
ПРЕОТКРИЙ
ТАКСИТО

ФУТБОЛНИ ПАРИ
БАРСА
VS
РЕАЛ

ДОВЕРИТЕЛНО И ЛИЧНО

ФИНАНСИСТ, ПРЕДПРИЕМАЧ, ПРЕПОДАВАТЕЛ, **ЕМИЛ ХЪРСЕВ** ПРЕДПОЧИТА
ДА ИГРАЕ САМОСТОЯТЕЛНО И ДА ПЕЧЕЛИ ОТ НАРАСТВАЩИЯ ИНТЕРЕС КЪМ
ДОВЕРИТЕЛНОТО УПРАВЛЕНИЕ НА АКТИВИ

НИКОЛАЕВ В МАЗЕТО
НА КЪЩАТА СИ В
СОФИЯ: А колко ли
струва този стенопис
в мазето?

ПАРИ, ТВОРБИ, ИЗКУСТВО

Още от зараждането си скулптурата е бизнес ориентиран обект. Днес ситуацията е още по-изострена, а за българския съвременен артист Стефан Николаев бизнес моделът в скулптурата е само и единствено печелившият

ОТ ВЕСЕЛИН ДИМИТРОВ

В мазето на къщата си в центъра на София, в която Стефан Николаев кани Forbes в края на май, има един уникален стенопис на Дечко Узунов, Иван Курков и Асен Старейшински. Олющена от ръбовете на столове и леко напукана, стената все пак има огромна стойност. Каква точно, не е ясно, но цената на изкуството по принцип е условна. „Как се оценява едно произведение, кой и защо решава, че то е добро, скъпо или евтино“, по думите на Николаев е винаги актуалният въпрос в изкуството.

Дали Стефан Николаев продава своите неща скъпо или евтино, това също е въпрос на гледна точка. Това, което е ясно: той е един от най-важните български съвременни артисти. Освен скулптура Николаев рисува, прави инсталации, преди е снимал и филми. 45-годишен, син на популярния актьор Николай Николаев (или Бате Николай) и кинорежисьора Маргарита Вълкова, отрасъл в силно културна среда. Доказателството е в мазето, където стенописът години наред е бил опушван на артистични сбирки.

Поводът на срещата ни е неговата актуална изложба в Галерия Sariev Contemporary в Пловдив. Името „БИЗНЕС, МОДЕЛ, СКУЛПТУРА“ не може да бъде по-Forbes, но обектите в нея са чиста проба арт провокация. Един от тях е бронзова отливка на тезях, който Николаев „спасява“ от изгаряне в работилницата за изкуство „Марковстудио“ в Требиш, където се отливат неговите скулптури. Отливката носи името на изложбата и цели да представи „работническия труд в услуга на търгаществото и ‘бизнеса’“, по описанието на куратора на изложбата Емил Урумов. Друг обект – „Автофикция“ – пък е нещо като преспание, което е получено от енергията на изгорени триста екземпляра от каталог на творчество на Николаев. Също според Урумов творбата е възникнала по време на „аборигенски огнен танц“, книгите са „изгорени на клада“, превръщайки един „тихославен и безинтересен продукт в печеливша художествена стратегия“.

Да, това е светът на съвременното изкуство, в който България плавно търси своето място. Редовните ни читатели познават Веселина Сариева – движещата сила на Галерия Sariev Contemporary, която започна да поставя страната на картата на световното съвременно изкуство. За доказателство – след Пловдив „БИЗНЕС, МОДЕЛ, СКУЛПТУРА“ заминава за Белгия. След това част от нея ще бъде представена именно от Сариева на набиращото влияние изложение Art International Istanbul по време на известното вече Истанбулско биенале в началото на септември. Познавате и Негко Солаков – свръхуспешния и печеливш български съвременен артист. В продължение – приятно ни е да ви запознаем и със Стефан Николаев.

ТОЙ ГОВОРИ НЕРЕАЛНО бързо, още като дете баба му тъжно отбелязва, че с тази „скороговорка“ от него няма как да стане актьор като баща му. В четвърти клас Стефан Николаев пада тежко, „поболява“ се, дълго време ходи „като Пинокио“, както казва сам, и години наред лежи в различни болници. Към края на прехода „бате Николай и майка ми Маргарита бутнаха малко връзки в Червения кръст“ и Николаев отива за лечение във Франция. Той започнал да рисува още преди това и възползвайки се от хаоса в края на 80-те е приет в Парижката академия за изящни изкуства. В Париж той остава чрез „някои търчи-лъжи в началото“ и следва там между 1988 и 1994 г. През 1991 г. е на обмен и в Уинчестър-

ската школа по изкуства.

През годините той снима филми, рисува и се занимава със скулптура. Стефан Николаев се затруднява да посочи точен момент за своя пробив в изкуството, защото „при нас това е въпрос на ‘краен продукт’, който се появява в добрия момент“. Все пак той дава за пример независимите арт пространства, които стават популярни във Великобритания в средата на 1990-те. „Много от артистите в тях, някои от които днес са световноизвестни, бяха част от важната изложба Life-Live в Музея за съвременно изкуство в Париж през 1995 г. Тя беше голям успех, а те не след дълго направиха от изкуството си и масов, продаваем продукт. Така тези така наречени YBA (Young British Artists; „Млади британски артисти“) реално създадоха ‘бизнес модела’, казва Николаев.

Той „апелира“ идеята с независимото арт пространство в Париж. Мястото, наречено Glassbox, става популярно и българинът (който и до днес отказва да вземе френско гражданство) става „ня-

ство – след Пловдив „БИЗНЕС“

„СКУЛПТУРАТА Е МОЖЕ БИ НАЙ-ТЕЖКОТО ИЗКУСТВО. ПОЧТИ ВИНАГИ ИМА ВИСОКА НАЧАЛНА ИНВЕСТИЦИЯ.“

каква фигура в местното изкуство“, както сам се изразява. От 2000 г. насам той прави максимум по две индивидуални изложби, но паралелно има и над 100 групови участия. Най-важното от тях е това в Българския павилион на Венецианското биенале през 2007 г. Тогава там се представят Николаев и други двама млади съвременни артисти – Иван Мудов и Правдолюб Иванов. Това е една от върхните точки за българското съвременно изкуство – във Венеция самостоятелно е участвал само Негко Солаков.

Така стигаме и до „БИЗНЕС, МОДЕЛ, СКУЛПТУРА“ – едва петата самостоятелна изложба на Стефан Николаев в България. Първите три са в София (Balkanton, 2004; The Crouch(klek)-art Basement Project, 2007; Prestige, 2007), а през 2013 г. той също излага в Sariev Contemporary в Пловдив (Half-Life).

Но ако преди две години Николаев представя нещо като „най-доброто“ от своите творби, „БИЗНЕС, МОДЕЛ, СКУЛПТУРА“ е изцяло нова концепция. Основната работа в изложбата обаче – споменатият вече тезях – е замислена още преди три години.

„Оказа се, че този обект, който тогава исках да направя самостоятелно, би станал точен център и пресечна точка на идеите в тази изложба. Тезяхът е ‘бизнес ориентирано пространство’: на него първо се работи, реже се, седи се, понякога авторът подвигва крак с цигара или чаша, на него се смята, пише се, на него се и плаща – казва Николаев. – Той е красив като обект и същевременно много прост, беден като съвременния граал.“

Към края на 2014 г. Стефан Николаев финализира идеята си. Следва обработката на бронза и отливането на творбите. По време на всички процеси е важен и кураторът на изложбата. Докато Forbes говори с Николаев на терасата на втория етаж на къщата му, малко преди двамата да отпътуват за Париж, Емил Урумов си отспива на първия етаж.

„Той е тук, защото кураторът помага постоянно и по всяко време. Представете си го като треньор в тениса – дава напътствия и е спаринг партньор, който сега просто си почива след добър мач.“

ОТЛИВАНЕТО НА САМИТЕ скулптури се случва в софийския квартал Требиш. Това е повод на съвсем отделна статия, но в „Марковстудио“ се изливат скулптури на някои от най-важните световни съвременни артисти. Така производството за Николаев, а и превозът до Пловдив или Париж са поизгодни, без ефект върху качеството. „В Требиш успяха да направят нещо в европейски мащаб и даже над него – казва Стефан Николаев. – Успяха да овладеят в големи пропорции скулптурата от малко до много голямо и да изнасят почти 80 процента от продукцията си за чужбина. Много добър

бизнес модел.“

Инвестицията на Стефан Николаев в „БИЗНЕС, МОДЕЛ, СКУЛПТУРА“ е малко над 10 хил. евро. Той очаква тя да се изплати за него най-малко двойно, като имаме предвид, че галерията взема 50% комисиона от продажната цена (като от нея се вади цената за производство). Скулпторът обяснява, че по регламент като оригинали от една творба може да циркулират до 12 копия. В случая на неговата изложба по-малките обекти са по 12, а по-големите – от три до пет. „Т.е. те се тиражират и за тях се издават сертификати, че тази работа ще има пет издания, направени от автора, надписани и номерирани. По принцип първото е най-евтино и с изчерпването на изданията цената на оставащите се вдига“.

Според Николаев в скулптурата единственият бизнес модел е печелившият. „Този, който успява да направи обекти и творби, от една страна, достижими финансово от определената публика, а от друга – които са достатъчно балансираны като съотношение производствена цена/продажна стойност и

Вляво: Входът на Галерия Sariev Contemporary; горе: произведението „Здравей, Тъмнина“, на заден план е „Бизнес, модел, скулптура“ – творбата, дала името си на новата изложба на Стефан Николаев; долу: „Автофикция“ – преспание, получено от енергията на изгорени екземпляри от каталог на творчество на Николаев.

водят до реален приход. Измежду живописца, графика или фотографията например, скулптурата е може би най-тежкото изкуство. Особено при монументалните проекти почти винаги има висока начална инвестиция. Изобщо менажирането на скулптурата е материално много по-скъпо, така че без добре обмислен ‘бизнес модел’ леенето на бронз съвсем не е песен.

Някъде тук се крие и идеята на изложбата „БИЗНЕС, МОДЕЛ, СКУЛПТУРА“. Николаев разказва, че „скулптурата от самото си начало е бизнес ориентиран обект – заради техниката на бронза например, който в Римската империя е служел за нещо като репродуктивна фотография. Прави се един модел на Цезар, изливат се стотина копия в бронз, което става много бързо и се слагат из цялата империя. Бронзът е създаден да бъде мултиплициран, но е и за вечността“.

Обратната връзка за изложбата вече е доста положителна (тя ще е в Пловдив до 23 юли 2015 г.), като вече

има и важни първи продажби на някои от творбите. Предстоящото ѝ излагане и в други части на Европа, а догодина евентуално и в САЩ може би ще утвърди бизнес модела на Николаев.

Въпреки тези успехи той не иска да даде оценка за себе си и да отговори на въпроса ни къде смята, че

се намира на картата на българското съвременно изкуство: „На картата на българското съвременно изкуство ли!? Аз най-често съм в Требиш...“.

Николаев смята, че в момента е в „спокойната средна фаза на кариерата си“. Кривата била плавна, през последните 20 години, всичко се е развивало сравнително без грешки. „Надявам се бъдещето на моя ‘бизнес план’ да е благоприятно. За твореца няма възраст за капитализация. Това често става посмъртно, ако въобще се реализира, и всеки от нас тайно се надява, че като дивидент ще остане във вечността. Но както казва Уги Алн - Вечността е много дълга, особено към края“.

„НА КАРТАТА НА БЪЛГАРСКОТО СЪВРЕМЕННО ИЗКУСТВО ЛИ!? АЗ НАЙ-ЧЕСТО СЪМ В ТРЕБИШ...“